

ՀՀ ՍՊՈՐՏԻ ԵՎ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

«ՉԱՆԳԵՉՈՒԻԻ
ՊՂՆՁԱՄՈՒԲԳԵՆԱՅԻՆ
ԿՈՄԲԻՆԱՏ» ՓԲԸ

ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ
ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՄ)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ

SCIENTIFIC
ARTSAKH

НАУЧНЫЙ
АРЦАХ

№ 1, 2018

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՈՒՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y-su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՅԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՍ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՅԱԽ

SCIENTIFIC ARTSAKH

НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№1, 2018

*Նվիրվում է Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-րդ, Արցախյան շարժման 30-րդ ու
Էրեբունի-Երևանի հիմնադրման 2800-րդ ամյակներին*

*Dedicated to the 100th anniversary of the First Republic of Armenia, the 30th anniversary
of the Artsakh movement and the 2800th anniversary of the founding of Erebuni-Yerevan*

*Посвящается 100-летию Первой Республики Армения, 30-летию Арцахского движения и
2800-летию основания Эребуни-Ереван*

ԱԵԳՄՍ – UYSSA – ОМУСА
ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН
2018

*Չրատարակության Է երաշխավորվել Երևանի պետական Չամալսարանի գիտական խորհրդի թիվ 2/8.8 առ 29.11.2018թ. որոշմամբ
 Рекомендовано к публикации решением учёного совета №2/8.8
 от 29.11.2018г. Ереванского государственного университета
 Recommended for publication by the Yerevan State University
 Academic Council Decision №2/8.8 of November 29, 2018*

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴ

Նախագահ՝ ԵՊՂ ռեկտոր, ՉՉ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Արամ ՄԻՍՈՆՅԱՆ

Անդամներ՝

ԱՎԱԳՅԱՆ Արծրուն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ Չրանտ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԲԱԲԱՅԱՆ Դավիթ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԲԱԼԱՅԱՆ Վահրամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԳԱԼՍՏՅԱՆ Խաչիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ Զուլիխան, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԳՐՈՒՉԴԵՎ Վլադիսլավ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Կոստրոմա, ՌԴ)
 ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ Գևորգ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ Արման, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԺԵՅՄՈ Մարտիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Օլշտին, Լեհաստան)
 ԼԱՊԵՎԱՎ Վալենտինա, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Մոսկվա, ՌԴ)
 ԼՈՒԽՏԵՐՅԱՆԴՏ Օտտո, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Չամբուրգ, Գերմանիա)
 ՉՈՎՍԵՓՅԱՆ Մուշեղ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՂԱԶԻՆՅԱՆ Գագիկ, ՉՉ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
 ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ Աշոտ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՄԻՆԱՅԱՆ Էդիկ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ Կարեն, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
 ՍԱՐԳՍՅԱՆ Չայկ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՎԱՍԿՈՎ Մաքսիմ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Դոնի Ռոստով, ՌԴ)
 ԶԵՌՅԱՆ Գարիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԶՈՉԱՐՅԱՆ Տիգրան, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ **Ավետից ՉԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ**

Գիտական Արցախ, №1, 2018, Երևան, «ԱԵԳՄՍ» հրատ., 2018, 448 էջ:
 Scientific Artsakh, №1, 2018, Yerevan, «UYSSA» publ., 2018, 448 pages.
 Научный Арцах, №1, 2018, Ереван, Изд. «ОМУСА», 2018, 448 страниц.

«Գիտական Արցախ» պարբերականի 1-ին համարում տեղ են գտել հայկական արդի հիմնախնդիրներից մեկի՝ պետականության վերաբերյալ Չայաստանը, Արցախը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, Գերմանիան, Լեհաստանը և Բելառուսը ներկայացնող հեղինակների գիտական աշխատանքները:

Գիտական պարբերականում գետեղված են նաև Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման ու Երևանի պետական համալսարանի կողմից 2018թ. սեպտեմբերի 13-16-ը Ստեփանակերտում համատեղ կազմակերպված «Չայոց պետականության անցյալը, ներկան ու ապագան» 3-րդ միջազգային երիտասարդական գիտաժողովի լավագույն գիտական հոդվածները:

The first issue of «Scientific Artsakh» journal comprises the scientific works of authors from Armenia, Artsakh, the United States of America, Germany, Poland and Belarus on one of the most urgent problems for Armenians – the statehood. The publication also contains the best scientific articles of the 3rd international youth scientific conference «The past, present and future of the Armenian statehood», jointly organized by the Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh and Yerevan State University on September 13-16, 2018 in Stepanakert.

В первом номере журнала «Научный Арцах» нашли место научные работы авторов из Армении, Арцаха, Соединенных Штатов Америки, Германии, Польши и Беларуси по одной из актуальных для армян проблем – государственности.

В издании размещены также лучшие научные статьи 3-ей международной молодежной научной конференции «Прошлое, настоящее и будущее Армянской государственности», совместно организованной Объединением молодых учёных и специалистов Арцаха и Ереванским государственным университетом 13-16 сентября 2018 года в Степанакерте.

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: Aram SIMONYAN, Rector of YSU, NAS RA Associate Member, Doctor of History, Professor

Members:

AVAGYAN Artsrun, Doctor of Philology, Professor
 AVANESYAN Hrant, Doctor of Psychology, Professor
 BABAYAN David, Doctor of History, Associate Professor
 BALAYAN Vahram, Doctor of History, Professor
 DANIELYAN Gevorg, Doctor of Law, Professor
 GALSTYAN Khachik, Doctor of Political Sciences, Associate Professor
 GHAZINYAN Gagik, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor
 GRUZDEV Vladislav, Doctor of Law, Professor (Kostroma, Russia)
 GYULAMIRYAN Julieta, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
 HOVSEPYAN Moushegh, Doctor of Philology, Professor
 KERYAN Garik, Doctor of Political Sciences, Professor
 KOCHARYAN Tigran, Doctor of Political Sciences, Professor
 LAPAEVA Valentina, Doctor of Law, Professor (Moscow, Russia)
 LUCHTERHANDT Otto, Doctor of Law, Professor (Hamburg, Germany)
 MARKOSYAN Ashot, Doctor of Economic Sciences, Professor
 MINASYAN Edik, Doctor of History, Professor
 NERSISYAN Karen, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
 SARGSYAN Hayk, Doctor of Economic Sciences, Professor
 VASKOV Maksim, Doctor of Sociology, Professor (Rostov-on-Don, Russia)
 YEGHIAZARYAN Arman, Doctor of History, Associate Professor
 ZEJMO Marek, Doctor of Political Sciences, Professor (Olsztyn, Poland)

Editor-in-Chief: Avetik HARUTYUNYAN, Candidate of Law, Associate Professor

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: ректор ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор Арам СИМОНЯН

Члены:

АВАГЯН Арцрун, доктор филологических наук, профессор
 АВАНЕСЯН Грант, доктор психологических наук, профессор
 БАБАЯН Давид, доктор исторических наук, доцент
 БАЛАЯН Ваграм, доктор исторических наук, профессор
 ВАСЬКОВ Максим, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
 ГАЛСТЯН Хачик, доктор политических наук, доцент
 ГРУЗДЕВ Владислав, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
 ГЮЛАМИРЯН Джульетта, доктор педагогических наук, профессор
 ДАНИЕЛЯН Геворг, доктор юридических наук, профессор
 ЕГИАЗАРЯН Арман, доктор исторических наук, доцент
 ЖЕЙМО Марек, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
 КАЗИНЯН Гагик, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
 КЕРЯН Гарик, доктор политических наук, профессор
 КОЧАРЯН Тигран, доктор политических наук, профессор
 ЛАПАЕВА Валентина, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
 ЛЮХТЕРХАНДТ Отто, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
 МАРКОСЯН Ашот, доктор экономических наук, профессор
 МИНАСЯН Эдик, доктор исторических наук, профессор
 НЕРСИСЯН Карен, кандидат экономических наук, доцент
 ОВСЕПЯН Мушег, доктор филологических наук, профессор
 САРГСЯН Гайк, доктор экономических наук, профессор

Главный редактор: кандидат юридических наук, доцент Аветик АРУТЮНЯН

*Տպագրվում է ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության աջակցությամբ
 Is published with the support of the Ministry of Sport and Youth Affairs of the Republic of Armenia
 Публикуется при поддержке Министерства спорта и по делам молодежи Республики Армения*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՐՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ

ԳԱՌՆԻԿ ԳԱՓՈՅԱՆ

Հայ ժողովրդի պատմության հազարամյակների ընթացքը ցույց է տվել, որ, մշտապես բախվելով տարաբնույթ արտաքին մարտահրավերների, անգամ կանգնելով ինքնության և գոյության կորստի վտանգի առջև, մեր ժողովուրդը կարողացել է դիմագրավել նման սպառնալիքների նաև համազգային համախմբման, միասնական պայքարի արդյունքում, որտեղ յուրաքանչյուրն ունեցել է իր անփոխարինելի դերակատարությունը:

Հայաստանի Հանրապետությունում 2015 թվականին տեղի ունեցած սահմանադրական բարեփոխումների առանցքային հիմնահարցը, թերևս, կառավարման համակարգի փոփոխությունն էր. Հայաստանի հանրապետությունը կիսանախագահական կառավարման ձևից անցում է կատարել իշխանավարման խորհրդարանական մոդելի:

Կուսակցությունները խորհրդարանական կառավարման ձևի պայմաններում հանդիսանում են ժողովրդի իշխանության քաղաքական պատվիրակման շղթայի առաջնային օղակը: Կուսակցություններն այն բանալին են, որով հասարակությունը գործարկում է պետական մեքենայի շարժիչը և ապահովում պետության մեխանիզմի բնականոն գործունեությունը¹:

Ներկա խորհրդարանական կառավարման պայմաններում կուսակցությունները համարվում են քաղաքական համակարգի անբաժանելի մասը, և այս համատեքստում կարևորվում է հասարակության քաղաքական սոցիալականացման դերի մեծացումը, ինչն արդի քաղաքական համակարգի տրանսֆորմացիայի պայմաններում առավել վառ է արտահայտվում:

Կուսակցության տարաբնույթ սահմանումներ գոյություն ունեն: Քաղաքական գիտության մեջ կուսակցությունը որպես ինստիտուտ դիտարկող մեկնաբանություններից ներկայացնենք Ջ. Սարտորիի և Ս. Դյուվերժեի դիտարկումները, որոնց վրա էլ հենվել ենք սույն աշխատանքի հետազոտությունն իրականացնելիս:

Ըստ Ջ. Սարտորիի՝ կուսակցություն է ցանկացած քաղաքական խումբ, որը մասնակցում է ընտրություններին և դրանց արդյունքում կարող է իր թեկնածուներին առաջադրել պետական ինստիտուտներում²:

Կուսակցականագիտության հիմնադիր Դյուվերժեն համոզված էր, որ ժամանակակից կուսակցություններն այն կուսակցություններն են, որոնք ձևավորվում են համընդհանուր ընտրական օրենքի հաստատման ժամանակաշրջանում, որը իշխանության լեգիտիմացման և պառլամենտի իրավունքների որակական ընդլայնման միակ միջոցն էր³:

Հայաստանում գործող կուսակցությունները դժվար է ներկայացնել որպես դասական իմաստով կայացած, սոցիալական լուրջ հենք ունեցող և հասարակայնորեն ներկայացուցչական ինստիտուտներ: Դա պայմանավորված է հասարակական համակարգի դեռևս անկայուն նկարագրով, այդ ոլորտում տեղի

¹ Силаев В. С., Роль партий в политической системе РФ, стр. 19, <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-partiy-v-politicheskoy-sisteme-rossiyskoy-federatsii>.

² Сартори Дж. Вертикальная демократия.-Полис, 1993, стр.87-88.

Б.В. Смирнов. Основы политологии. 2013, URL: <http://textbooks.studio/teoriya-politiki-uchebnik/osnovyi-politologii.html>.

³ М. Дюверже Политические партии, Москва, 2005, стр. 8-9.

ունեցող խմորումներով, սոցիալական խավերի ու շերտերի ոչ հստակ գծագրմամբ, ինչպես նաև ազգային մտածելակերպով՝ անձնավորման հանգամանքը հաշվի առնելով:

Ներկայիս խորհրդարանական կառավարման պայմաններում ժամանակակից քաղաքականությունն պետք է ենթադրի ոչ թե առանձին մարդկանց, անհատների, այլ հասարակական ուժերի պայթյալ:

Արդի հասարակական և քաղաքական իրավիճակում կարևոր տեղ է զբաղեցնում իշխանություն-հասարակություն երկխոսությունը: Քաղաքական կուսակցությունները այս երկխոսության գլխավոր օղակն են:

Քաղաքական կուսակցությունները հատկանշական դերակատարություն ունեն քաղաքական սոցիալականացման գործընթացներում: Նրանք (քաղաքական կուսակցությունները) փորձում են վեր հանել առկա հրամայականները, որոնք թույլ կտան մոբիլիզացնել համախոհների աջակցությունը: Կուսակցությունների լիդերները և բանախոսները իրենց հանրայնությունն ապահովում են առավել սուր քաղաքական հարցերում ինֆորմացիայի անընդհատ հոսքով: Ժողովրդավար հասարակարգերում կուսակցությունները, մասնակցելով ընտրություններին, հաշիվ են տալիս իրենց կատարած գործունեության համար և քննարկում պետության քաղաքական ապագան:

Մրցակցային քաղաքական համակարգերում քաղաքական սոցիալականացումը կարող է ունենալ նաև բաժանարար ազդեցություն: Կուսակցությունները կարող են օգտագործել խմբերի ազգային-պահպանողական, էթնիկական, կրոնական հայացքները¹:

Քաղաքական սոցիալականացումը դիտարկելով որպես կուսակցության գործառույթ՝ պետք է հաշվի առնել, որ կուսակցությունները մի կողմից քաղաքացիական հասարակության, մյուս կողմից քաղաքական համակարգի առանցքային ինստիտուտ են: Այս համատեքստում քաղաքական կուսակցությունների գործառույթների մեջ առանձնահատուկ դիրք է զբաղեցնում քաղաքական սոցիալականացումը, ինչը կոչված է անհատի մեջ այնպիսի որակներ ձևավորելու, որը նրան կադապտացնի տվյալ քաղաքական կոնյուկտուրային և կրողի որոշակի գործառույթների իրականացման²:

Քաղաքական սոցիալականացումը, պայմանավորված քաղաքական ժամանակի առանձնահատկություններով, երկրի զարգացման առանձնահատկություններով, պատմական հնարավորություններով, մտածելակերպով, հիշողությամբ, տարաբնույթ սահմանումներ ունի: Այնուամենայնիվ, տարաբնույթ սահմանումների հետ մեկտեղ, շատ գիտնականներ եկել են այն եզրահանգման, որ քաղաքական սոցիալականացումը անհատի քանակական և որակական բնութագրերի համալիր փոփոխությունն է, որը պայմանավորված է նրա քաղաքական գիտակցության, վարքի, կողմնորոշման փոփոխմամբ: Այս համատեքստում Կ. Վ. Ռուբչովսկին քաղաքական սոցիալականացումը բնութագրում է որպես անհատի կողմից քաղաքական և սոցիալական փորձի ինքնաիրացում, այնպիսի փորձի, որը ձեռք է բերվել հասարակության կողմից և կենտրոնացվել է ձևավորված նորմերի, արժեքների, ավանդույթների, ինչպես նաև անհատական դրսևորումների մեջ³:

¹ Г. Алмонд, Дж. Пауелл, К. Стром, Р. Далтон Сравнительная политология сегодня, Москва 2002, С. 114-115.

² Զ. Շափաղայան, Քաղաքական սոցիալականացման գործընթացը, Երևան, 2000, էջ 197-199: URL: <http://textbooks.studio/teoriya-politiki-uchebnik/osnovyi-politologii.html>.

³ Рубчевский К.В. Социализации личности: интериоризация и социальная адаптация // Общественные науки и современность. 2003. № 3. С. 149.

Քաղաքական գործընթացներում մարդկանց ներգրավվածության աստիճանը միանշանակ չէ: Հասարակության որոշ անդամներ ակտիվորեն մասնակցում են քաղաքական կյանքին, մյուսներն առանձնապես հետաքրքրություն չեն դրսևորում քաղաքական իրադարձությունների նկատմամբ, ոմանք էլ ունեն հստակ քաղաքական դիրքորոշում՝ ոչ ակտիվ, ոչ էլ պասիվ մասնակցություն են ունենում քաղաքական կյանքին: Այս գործընթացները պայմանավորված են անձի տարիքային և անհատական ընդունակություններով, սոցիալական դրությամբ, ընտանեկան ավանդույթներով, կրթությամբ, քաղաքական կուլտուրայով, քաղաքական գիտակցության առանձնահատկություններով և այլն:

Քաղաքագիտության մեջ գոյություն ունեն քաղաքական դերերի դասակարգման տարբեր մոտեցումներ: Այս առումով որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում ռուս քաղաքագետ Վ. Ա. Մելնիկի դասակարգումը.

- Հասարակության շարքային անդամ և քաղաքացի, որը քաղաքականության վրա ոչ մի ազդեցություն չունի, ակտիվ չէ, բացառապես հանդիսանում է քաղաքականության ներգործության առարկա:
- Քաղաքացի, որը որևէ հասարակական կազմակերպության կամ շարժման անդամ է և անուղղակիորեն ներգրավված է քաղաքական պրակտիկայում:
- Քաղաքացի, որն ընտրական մարմնի կամ քաղաքական կազմակերպության անդամ է և նպատակամղված ու սեփական կամքով անմիջականորեն մասնակցում է քաղաքական կյանքին:
- Հասարակական գործիչ և մասնավորապես քաղաքական գործիչ:
- Արիեստավարժ քաղաքական գործիչ, ում համար քաղաքական գործունեությունը ոչ թե գոյության աղբյուր է, այլ կյանքի իմաստ:
- Քաղաքական լիդեր, որն անվիճելիորեն ընդունվում է որպես հեղինակություն¹:

Չի կարելի մոռանալ այն փաստը, որ ոչ միայն հասարակությունն է կերտում մարդուն՝ «homo politicus»-ին, այլև մարդն է ստեղծում հասարակություն, ինքն իրեն և շրջապատին: Անձը կարող է հանդես գալ ինչպես քաղաքականության օբյեկտի, այնպես էլ սուբյեկտի դերում:

Ժամանակակից հասարակության մեջ մեծ կարևորություն ունեն քաղաքական սոցիալականացման երկու հիմնական մակարդակները.

1. Մակրոմակարդակը, այսինքն՝ ինչպես է ընթանում անձի մուտքը քաղաքականություն քաղաքական համակարգերի շրջանակներում, ինչպիսի գործոնների ազդեցությամբ է ընթանում քաղաքական վարքի և գիտակցության ձևերի ստեղծումը, ինչպես են տարբեր նորաստեղծ կուսակցություններ, մտնելով այս կամ այն երկրի քաղաքական համակարգի մեջ, անդամագրում նոր անդամների, ինչպես է ձևավորվում քաղաքական գիտակցությունը գաղափարախոսության ազդեցությամբ:

2. Միկրոմակարդակը, այսինքն՝ անձի ներգրավումը որևէ կոնկրետ քաղաքական կառույցի մեջ, նրա կողմից որոշակի դերերի, վարքի մոդելների յուրացումը²:

Որպես քաղաքական կարևորագույն գործոն՝ պետք է նշել քաղաքական գիտակցությունը, որն անբակտելիորեն կապված է քաղաքական

¹ Յ. Շափաղաթյան, Քաղաքական սոցիալականացման գործընթացը, Երևան, 2000, էջ 73-79:

URL: <http://textbooks.studio/teoriya-politiki-uchebnik/osnovyi-politologii.html>.

² Յ. Շափաղաթյան, Քաղաքական սոցիալականացման գործընթացը, Երևան, 2000, էջ 197-199:

URL: <http://textbooks.studio/teoriya-politiki-uchebnik/osnovyi-politologii.html>.

սոցիալականացման հետ: Զաղաքական գիտակցությունը ծագել է քաղաքականության և քաղաքական հարաբերությունների հետ միասին: Զաղաքականությունը յուրահատուկ բնագավառ է, որտեղ ի հայտ են գալիս խմբերի արմատական շահերը, նրանց նպատակները և խնդիրները մյուս դասերի կամ սոցիալական խմբերի նկատմամբ: Զաղաքական գիտակցությունն ունի ոչ միայն հասարակական, այլև անձնական բնույթ, որը ոչ լրիվ և ոչ միշտ է համապատասխանում առաջինին, քանի որ յուրաքանչյուր մարդ անհատականություն է: Այստեղ կարևորվում է քաղաքական սոցիալականացման սուբյեկտների նպատակամղված գործունեությունը, որի արդյունքն անհատականության ձևավորումն է և գիտակցության բարձրացումը: Ասվածից կարելի է եզրակացնել, որ քաղաքական գիտակցությունը մարդու հոգևոր արժեքների հիմքն է, որի շնորհիվ նա կարողանում է գնահատել սոցիալական գործընթացները, իր և ուրիշների արարքները իր և հասարակության տեսակետից ընդհանրապես:

Վերջին տարիներին կուսակցությունների ազդեցությունը ողջ հասարակության և մասնավորապես երիտասարդների վրա զգալի աճել է: Գնահատելի է դառնում երիտասարդության քաղաքական ուժը: Զաղաքական կուսակցությունների համար երիտասարդության ներգրավումը յուրահատուկ և ունիվերսալ տեխնոլոգիա է համարվում, որովհետև երիտասարդները կարևորվում են հենց որպես ընտրական ներուժ և ընկալվում որպես ապագայի խորհրդանիշ:

Երիտասարդության քաղաքական սոցիալականացման գլխավոր ցուցանիշ է համարվում կուսակցությունների տարիքային կազմը, ինչպես նաև այն, թե որքան հաճախ է «թարմ արյուն» ներարկվում դրանց մեջ: Երիտասարդության առավել ակտիվ և ինտելեկտուալ կազմը ուսանողներն են: Նրանք են արտահայտում հասարակական տարբեր շերտերի և խմբերի քաղաքական պահանջմունքները, շահերն ու գաղափարները:

Երիտասարդության սոցիալականացման գործընթացի յուրահատկությունը հոգեբանական որոշակի դրսևորումներն են. պատանի անհատի ներաշխարհին ավելի իդեալականացված է՝ անձնական և գաղափարական սեփական պատկերացումներով: Շատերի մոտ այս գործընթացները խաթարված են լինում՝ պայմանավորված կյանքի ընթացքում հանդիպած ճգնաժամերով (հասարակության կողմից մերժված լինելը, անվստահությունը ավագ սերնդի հանդեպ): Ինտելեկտուալ զարգացման նոր փուլում քաղաքական գործընթացներն այլ կերպ են ընկալվում: Այդ պատճառով այս փուլում սոցիալականացման գործընթացն ավելի է կարևորվում¹:

Երիտասարդությանը քաղաքական գործընթացներում ներգրավելու յուրահատուկ ձև է երիտասարդական խորհրդարանը, որը թույլ է տալիս երիտասարդներին ներգրավված լինել քաղաքական գործընթացներում, երիտասարդության վերաբերյալ օրենքների նախագծերի և այլ առաջարկությունների նախնական քննարկում իրականացնել և հարմարվել միջավայրին:

Չաջորդ ձևը կուսակցությունների կողմից ոչ ֆորմալ կրթության միջոցով երիտասարդների սոցիալականացումն է. այս առումով ևս զգալի փոփոխություններ ունենք այս տարիների ընթացքում:

Ընդհանրացնելով վերև ասվածը՝ պետք է նշել, որ քաղաքական կյանքին մասնակցությունը նպաստում է անհատի մեջ քաղաքացիական հատկանիշների ձևավորմանը և պայմաններ է ստեղծում, որ անհատն իրեն զգա պետության լիարժեք քաղաքացի, այլ կերպ ասած՝ լիարժեք սոցիալականացված անձ:

¹ Данилин П. Новая молодежная политика 2003-2005. М., С. 292.

Գառնիկ Գափոյան
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԿԱՆԱՑՈՒՄԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ

Բանալի բառեր՝ *քաղաքական սոցիալականացում, քաղաքական կուսակցություն, երիտասարդություն, երիտասարդական խորհրդարան, անվտանգություն, անձ*

Սույն հոդվածում ուսումնասիրվել է երիտասարդության քաղաքական սոցիալականացման գործընթացը՝ որպես կուսակցական համակարգի գործառույթ: Խորհրդարանական կառավարման պայմաններում մեծացել է քաղաքական կուսակցությունների դերը, հետևաբար անհրաժեշտություն է առաջացել ուսումնասիրելու կուսակցությունների գործառույթը և հենց սոցիալականացումը դիտարկելու որպես կուսակցությունների գերագույն գործառույթներից մեկը: Հոդվածում քաղաքական կուսակցությունները ներկայացված են որպես քաղաքական համակարգի առանցքային ինստիտուտ: Որպես այդպիսին՝ կուսակցությունները երիտասարդության քաղաքական սոցիալականացման կարևոր դերակատարներ են: Ներկայացվել է քաղաքական գործընթացներում երիտասարդության ներգրավման յուրահատկությունը և հիմնական ձևերը:

Garnik Gapoyan
THE POLITICAL SOCIALIZATION OF THE YOUTH
AS A FUNCTION OF THE PARTY SYSTEM

Keywords: *political socialization, political party, political socialization of the youth, youth parliament, person*

The article researches the process of the political socialization of youth as a function of the party system. Within the parliamentary governance, the role of political parties has increased, and therefore there is a need to explore the function of the political parties and consider the socialization as one of the main functions of parties. In the article political parties are presented as the key institutions of political system. Hence, parties are the important role players contributing to the political socialization of young people. The article also presents the peculiarity and basic forms of youth involvement in political processes.

Гарник Гапоян
ПОЛИТИЧЕСКАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ МОЛОДЕЖИ КАК ФУНКЦИЯ
ПАРТИЙНОЙ СИСТЕМЫ

Ключевые слова: *политическая социализация, политическая партия, политическая социализация молодежи, молодежный парламент, личность*

В статье рассматривается процесс политической социализации молодежи в качестве функции партийной системы. В контексте парламентской формы правления увеличивается роль политических партий. Поэтому возникает необходимость изучения функций политических партий, рассматривая социализацию как одну из основных функций партий. В статье политические партии представлены в качестве ключевого института политической системы. Следовательно, партии являются важными акторами, которые имеют значительный вклад в социализацию молодежи. Статья также представляет особенности и основные формы вовлечения молодежи в политический процесс.

16. **Բարխուդարյան Լուսինե** – ԱրՊՀ մագիստրոս, ԱԵԳՄՍ անդամ
Barkhudaryan Lusine - Master of ASU, member of UYSSA
Бархударян Лусинэ – магистр АрГУ, член ОМУСА
E-mail: barkhudaryan.lusine@gmail.com
17. **Գալստյան Անի** – ՀՈՀ դասախոս
Galstyan Ani – Lecturer of ARU
Галстян Ани - преподаватель РАУ
E-mail: ani.galstyan@rau.am
18. **Գալստյան Խաչիկ** - ԵՊՀ դասախոս, ԱԵԳՄՍ պատվավոր անդամ, ք.գ.դ., դոցենտ
Galstyan Khachik- Lecturer of YSU, honorary member of UYSSA, Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Галстян Хачик - преподаватель ЕГУ, почётный член ОМУСА, д.п.н., доцент
E-mail: khgalstyan@yahoo.com
19. **Գասպարյան Աբրահամ** - ԵՊՀ դասախոս, ք.գ.թ., դոցենտ
Gasparyan Abraham - Lecturer of YSU, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
Гаспарян Абраам - преподаватель ЕГУ, к.п.н., доцент
E-mail: abrahamgasparyan@gmail.com
20. **Գափոյան Գառնիկ** - ՀՀ ՊԿԱ մագիստրոս
Garoyan Garnik – Master of PAA RA
Гапоян Гарник - магистр АГУ Республики Армения
E-mail: garoyan93@gmail.com
21. **Գևորգյան Մարինե** – ԵՊՀ դասախոս, ԱԵԳՄՍ անդամ, պ.գ.թ., դոցենտ
Gevorgyan Marine – Lecturer of YSU, member of UYSSA, Candidate of History, Associate Professor
Геворкян Марине - к.и.н., доцент, ЕГУ, член ОМУСА
E-mail: marine.gevorgyan@ysu.am
22. **Գրիգորյան Կարեն** – ՀՊՏՀ, ամբիոնի վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ
Grigoryan Karen – Head of the Chair of ASUE, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Григорян Карен - АГЭУ, заведующий кафедрой, к.э.н., доцент
E-mail: kgrigoryanh@mail.ru
23. **Դանիելյան Նատելլա** - ԱՀ պետնախարարի աշխատակազմի աշխատակից
Danielyan Natella - employee of administration of State Minister of the Republic of Artsakh
Даниелян Нателла – сотрудник аппарата госминистра Республики Арцах
E-mail: natella.danielyan@gmail.com
24. **Դավոյան Սամսոն** - ԵՊՀ դասախոս, տ.գ.դ., պրոֆեսոր
Davoyan Samson – Lecturer of YSU, Doctor of Economic Sciences, Professor
Давоян Самсон - преподаватель ЕГУ, д.э.н., профессор
E-mail: samsondavoyan2014@gmail.com

Վահրամ Յովյան. Հայկական սփյուռքի անվտանգության մարտահրավերները և հայրենադարձության խնդիրը.....233
Vahram Hovyan. The Security Challenges of the Armenian Diaspora and the Problem of Repatriation

Ваграм Овян. Вызовы безопасности армянской диаспоры и проблема репатриации

Վիոլետտա Մանուկյան. Հետկոնֆլիկտային պետականության կայացման մարտահրավերները. Արցախի դեպքը.....243

Violetta Manukyan. The Challenges of Post-Conflict Stateness: The Case of Artsakh

Виолетта Манукян. Вызовы постконфликтной государственной состоятельности на примере Арцаха

Արթուր Մարտիրոսյան. Զաղաքական մշակույթը և երիտասարդության սոցիալա-կանացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում.....249

Artur Martirosyan. Political Culture and the Problems of Socialization of Youth in the Republic of Armenia

Артур Мартиросян. Политическая культура и вопросы социализации молодежи в Республике Армения

Գառնիկ Գափոյան. Երիտասարդության քաղաքական սոցիալականացումը՝ որպես կուսակցական համակարգի գործառույթ.....255

Garnik Gapoyan. The Political Socialization of the Youth as a Function of the Party System

Гарник Гапоян. Политическая социализация молодежи как функция партийной системы

Նատելլա Դանիելյան. Հանրային կապերի զարգացման միտումները և պետական PR-ը Արցախի Հանրապետության կառավարման համակարգում.....260

Natella Danielyan. Public Relations Development Tendencies and the State PR within the Management System of the Artsakh Republic

Нателла Даниелян. Тенденции развития связей с общественностью и государственного PR в системе управления Республики Арцах

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ECONOMICS

ЭКОНОМИКА

Աշոտ Մարկոսյան, Արմեն Մարկոսյան. Տնտեսական ինտեգրացիայի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում և Արցախի Հանրապետությունում.....266

Ashot Markosyan, Armen Markosyan. Problems of Economic Integration of the Republic of Armenia and the Republic of Artsakh

Ашот Маркосян, Армен Маркосян. Проблемы экономической интеграции Республики Армения и Республики Арцах

Հայկ Սարգսյան. Պետության կայացվածության և սահմանադրականության փոխառնչությունները.....283

Hayk Sargsyan. Interactions Between Constitutionalism and the Condition of the State

Гайк Саргсян. Взаимодействие между конституционализмом и состоятельностью государства